

PROGRAM
prac konserwatorsko- restauratorskich
przy drewnianej i polichromowanej
barokowej rzeźbie Chrystusa Ukrzyżowanego
z kościoła parafialnego
p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach.

PARAFIA RZYMSKOKATOLICKA
p.w. Wniebowzięcia N.M.P.
ul. 3 Maja 2, 17-300 Siemiatycze
tel. 085/ 655 24 02, NIP 544 130 21 41

Opracowała:
Dr Kinga Wiktoria Lubarska
Konserwator Działa Sztuki
nr albumu: 6245

ZA ZGODNOŚĆ Z ORYGINAŁEM

data 19.01.23 podpis

WARSZAWA 2023

PROBOSZCZ PARAFII

X.J.C.

Ks. prał. dr Jerzy M. Cudny

dr Kinga Wiktor Lubarska
Konserwator Dzieł Sztuki
nr dyplomu: 6245
ul. Libijska 16 m.14
03- 977 Warszawa

**Program prac konserwatorsko- restauratorskich
przy drewnianej i polichromowanej
barokowej rzeźbie Chrystusa Ukrzyżowanego
z kościoła parafialnego
p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach**

OPIS OBIEKTU:

Przedmiotem planowanych prac konserwatorsko- restauratorskich jest drewniana i polichromowana barokowa rzeźba przedstawiająca Chrystusa Ukrzyżowanego, najprawdopodobniej z końca XVII lub z przełomu XVII/XVIII wieku, umieszczona na krzyżu wiszącym obecnie na północnej ścianie nawy południowej, tuż przy drzwiach prowadzących do kruchty kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach.

Barokowa rzeźba Chrystusa, zawieszona jest obecnie na późniejszym, wysokim na ok. 5m., rozpiętości ok. 1,8m., prostym drewnianym krzyżu. Górna- pozioma belka krzyża umieszczona jest wysoko- ok. 3,8m. od dolnej krawędzi krzyża. Szerokość belek- to ok. 30 cm, a ich grubość to ok. 7 cm. Ponad figurą Chrystusa, na górnej części pionowej belki krzyża, umieszczona jest biała tablica z czarnymi, namalowanymi parami literami: IN RI, szeroka jak belka- ok. 28 cm i wysoka ok. 40 cm. Wykonana jest ona najprawdopodobniej (brak dostępu) z blachy górą i dołem podwiniętej, imitującej zwój pergaminu.

Barokowa figura Ukrzyżowanego Chrystusa, to wysokiej klasy drewniana, polichromowana i najprawdopodobniej w oryginale złocona rzeźba pełna, nie drążona od tyłu. Postać Jezusa jest wysoka na ponad 2m., dość smukła, choć z wyraźnie zaznaczonym rysunkiem mięśni, ścięgien, kości- zarówno w obrębie torsu, jak i rąk i nóg Zbawiciela. Głowa Chrystusa jest raczej smukła, twarz dość pociągła, otoczona ciemnymi włosami skręconymi w pukle, z których jeden opada z przodu na prawe ramię, zaś lewy skierowany jest na plecy Postaci. Oczy Jezusa są zamknięte. Widoczna obrysowana czernią linia brwi i rzęs. Okolone wąsami i falującą brodą usta są lekko uchylone. Opadająca w dół głowa Jezusa, skierowana jest w Jego prawą stronę. Zbawiciel, z szeroko rozpostartymi na boki i lekko uniesionymi ramionami, przybity jest do krzyża 3gwoźdźmi wbitymi w dłonie i stopy. Nogi- zgięte w kolanach, pod kątem około 95-100stopni. Prawa stopa zachodzi na lewą. W prawym boku Chrystusa, widoczna jest rana. Na dłoniach, stopach i czole Zbawiciela widoczne są malowane czerwone krople krwi.

Pan Jezus, odziany jest jedynie w przepasane na biodrach czerwono-pomarańczowe (obecnie), drapowane perizonium; związane węzłem na prawym Jego biodrze. Poniżej węzła tkanina, suto udrapowana, zwisa wzdłuż prawego uda, aż do kolan Postaci.

Rzeźba przymocowana jest do krzyża w miejscach gwoździ oraz przy pomocy dwóch haków wkręconych w plecy Figury i w belkę krzyża.

STAN ZACHOWANIA:

Rzeźba Chrystusa jest obecnie pokryta warstwą brudu i najprawdopodobniej oleistych przemalowań. Zewnętrzna polichromia jest nierówna, w wielu miejscach spękana, poprzecierana, z nielicznymi głębszymi ubytkami.

Jednak widoczna dziś kolorystyka (jasny brąz partii karnacji; ciemno brązowe włosy, broda i brwi; czerwono-pomarańczowe perizonium) i warstwa polichromii są wtórne.

Pięknie rzeźbiona i polichromowana barokowa figura Chrystusa, pokryta i zniekształcona jest grubą, nierówną, spękaną, z widocznym duktem pędzla warstwą wspomnianych późniejszych warstw barwnych i być może gruntu.

Pierwotnie rzeźba Jezusa pokryta była kremowym gruntem i jasną- chłodniejszą warstwą karnacji. Obecnie, ta oryginalna polichromia, zakryte grubą (jak wspomniano) i niezwykle twardą warstwą późniejszych przemalowań, widoczna jest jedynie w miejscach ich ubytków.

Pierwotne- zarówno zaprawa, jak i warstwa malarska, obok licznych ubytków (ich pełen zakres możliwy będzie do ustalenia dopiero po odsłonięciu większej partii oryginału), pokryte są siatką spękań i posiadają niewielką kohezję i adhezję do podłoża.

Z uwagi na grubą warstwę przemalowań, pokrywających niemal całą powierzchnię rzeźby, trudno jest obecnie ustalić stan zachowania drewna wewnątrz figury. Obecnie widoczny jest jedynie brak środkowego palca prawej dłoni Chrystusa.

Ponieważ na powierzchni późniejszego już krzyża, na którym zawieszona jest barokowa rzeźba Chrystusa, widoczne są otwory wylotowe po żerowaniu larw owadów, z których osypuje się mączka drzewna, możliwe jest zatem, że także drewno figury, zostało zaatakowane przez szkodniki i jego wewnętrzna struktura jest osłabiona. Ze średnicy otworów (ok. 1mm) wynika, że drewno krzyża zaatakowane było przez kołatka.

CELE I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE:

Zasadniczym celem planowanych prac konserwatorsko- restauratorskich przy barokowej rzeźbie Chrystusa Ukrzyżowanego z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach, jest zatrzymanie przyczyn i skutków destrukcji obiektu oraz przywrócenie mu walorów artystycznych i estetycznych, w miarę możliwości zgodnych z zamiarem twórcy.

Ponieważ obecnie, oryginalne walory artystyczno- estetyczne tej wysokiej klasy figury Chrystusa- zarówno jej formy rzeźbiarskiej jak i polichromii, unieczystnione i wręcz zdeformowane są przez kryjącą je grubą, nierówną, popękaną i mocno przeolejoną warstwę, będącą efektem późniejszych renowacji rzeźby, niezbędne jest jej usunięcie.

Z uwagi na fakt, że warstwa ta jest dość gruba i niezmiernie twarda, dużą trudność stanowić może usunięcie jej w taki sposób, by w możliwie maksymalnym stopniu nie uszkodzić i zachować istniejące warstwy oryginalnego gruntu i warstwy malarskiej.

Ponieważ widoczne w ubytkach warstwy pierwotne są spękane i wykazują niewielką kohezję i adhezję, zatem odkrycie ich będzie zapewne zabiegiem długotrwałym, wymagającym niezwyklej ostrożności i skupienia.

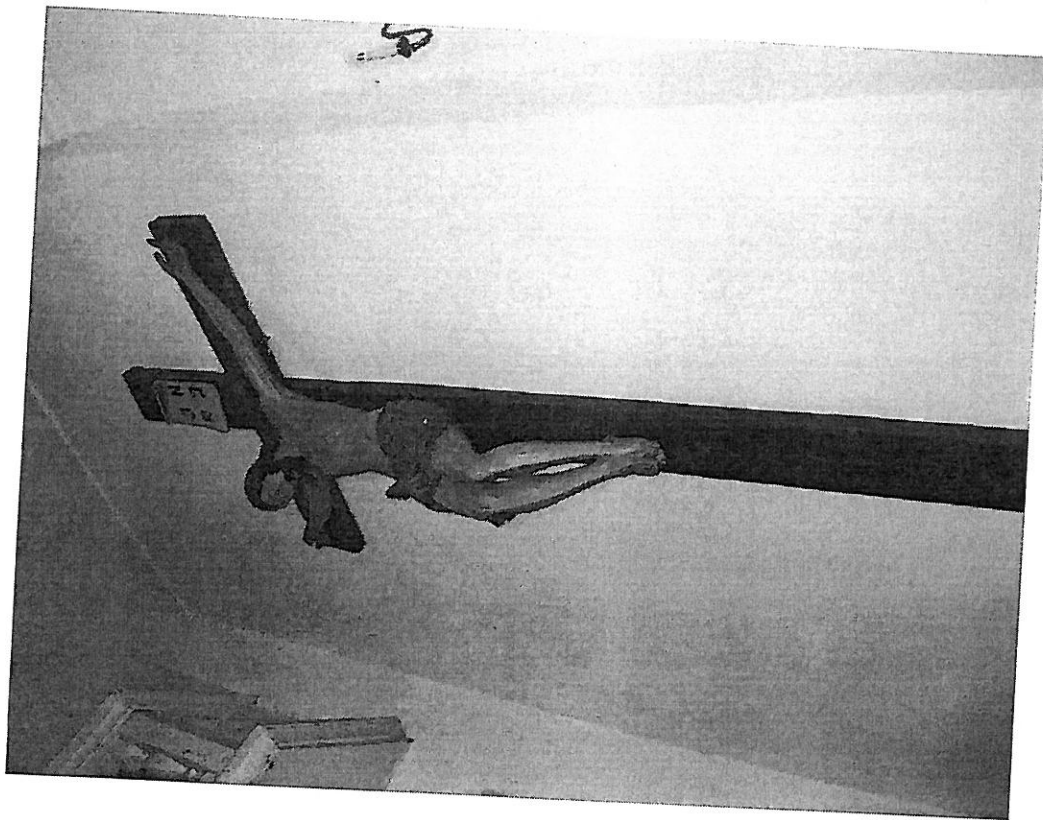
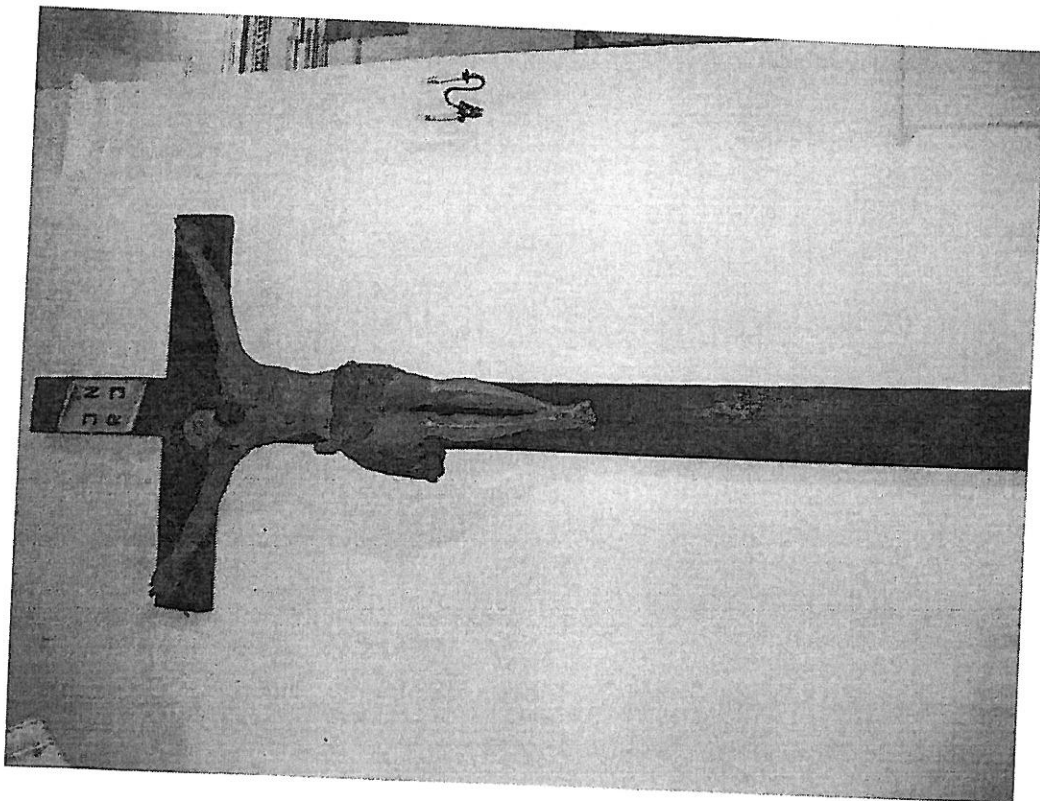
Następnie, po wzmocnieniu (w razie konieczności) wewnętrznej struktury drewna oraz po przywróceniu spójności i przyczepności warstw zaprawy i polichromii, niezbędne będzie uzupełnienie ubytków drewna i gruntów oraz scalenie ich retuszem kolorystycznym.

Z uwagi na konieczność wykonania najprawdopodobniej dość dużej ilości uzupełnień gruntów (zapewne zarówno obszerniejszych łat, jak i drobnych wykruszeń) oraz właściwe opracowanie ich powierzchni i doczyszczanie, by pokrywały jedynie partie w obrębie ubytków, również te czynności, podobnie jak i późniejsze wykonanie retuszu, wymagać będą czasu, skupienia i niezwyklej precyzji.

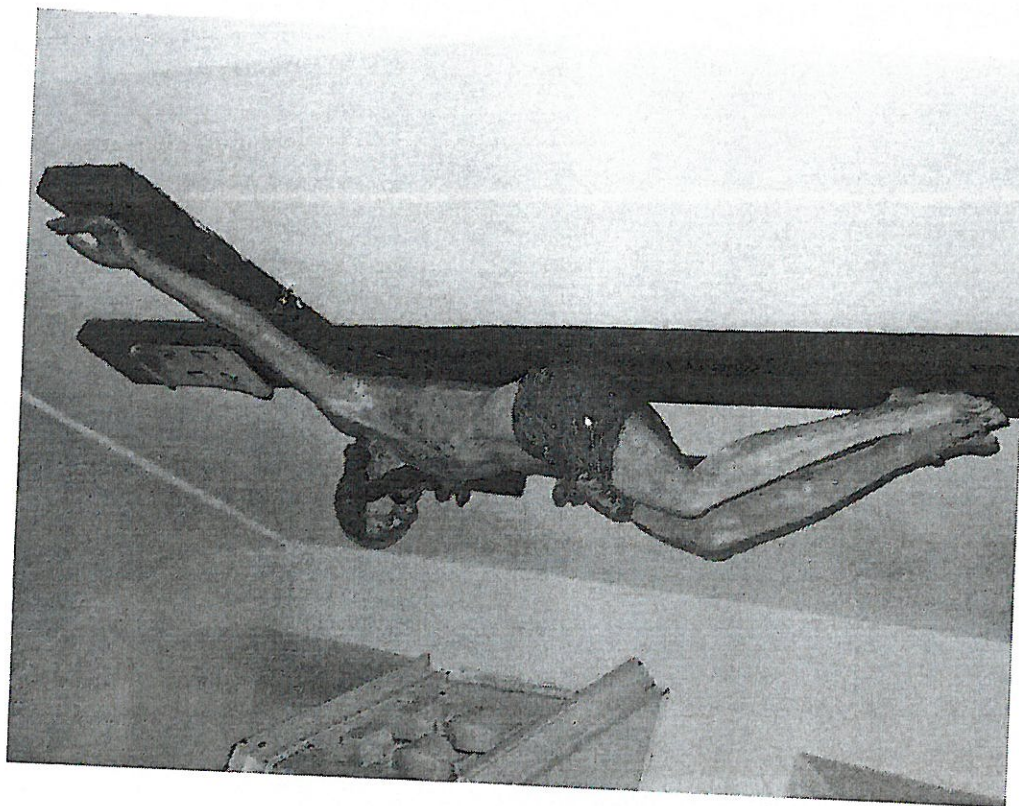
PROPONOWANY PROGRAM KONSERWATORSKI:

1. Wykonanie wstępnej dokumentacji fotograficznej obiektu.
2. Demontaż obiektu i jego przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.
3. Wstępne oczyszczenie rzeźby z pokrywającej ją warstwy brudu.
4. Wykonanie odkrywek i rozpoznanie stanu zachowania figury.
5. Pobranie próbek drewna oraz warstw gruntu i polichromii do badań specjalistycznych.
6. Wykonanie dezynfekcji obiektu. (Antox Z)
7. Po wykonaniu prób i ustaleniu metod- usunięcie warstw wtórnych przemalowań. (mechaniczne i chemiczne)
8. W razie konieczności, wzmocnienie wewnętrznej struktury drewna figury. (roztwór Paraloidu B 72 w toluenie)
9. W razie konieczności, wstępne podklejenie oryginalnych warstw gruntu i polichromii. (8% roztw. żelatyny w etanolu 1:1; Hydrogrunt)
10. Po wykonaniu prób rozpuszczalnikowych- doczyszczanie pierwotnych warstw gruntów i polichromii.
11. Utrwalenie pierwotnych warstw gruntów i polichromii. (8% roztw. żelatyny w etanolu 1:1; Hydrogrunt)
12. Wypełnienie ubytków drewna i rekonstrukcja brakujących elementów (np. palec Chrystusa). (masa trocinowo- klejowa na bazie POW; drewno analogiczne do oryginalnego)
13. Uzupełnienie ubytków oryginalnej zaprawy. (grunt kredowo- klejowy)
14. Zaizolowanie kitów werniksem retuszera.
15. Wykonanie uzupełnień, względnie rekonstrukcji (zależnie od stanu zachowania) złożeń na perizonium.
16. Retusz warstwy malarskiej. (farby akwarelowe; farby olejno- żywiczne lub żywiczne)
17. Nałożenie werniksu końcowego.
18. W razie konieczności pokrycie powierzchni rzeźby woskiem mikrokrystalicznym i wypolerowanie go.
19. Dokumentacja fotograficzna wszystkich etapów prac konserwatorsko-restauratorskich.
20. Wykonanie dokumentacji prac konserwatorsko- restauratorskich.

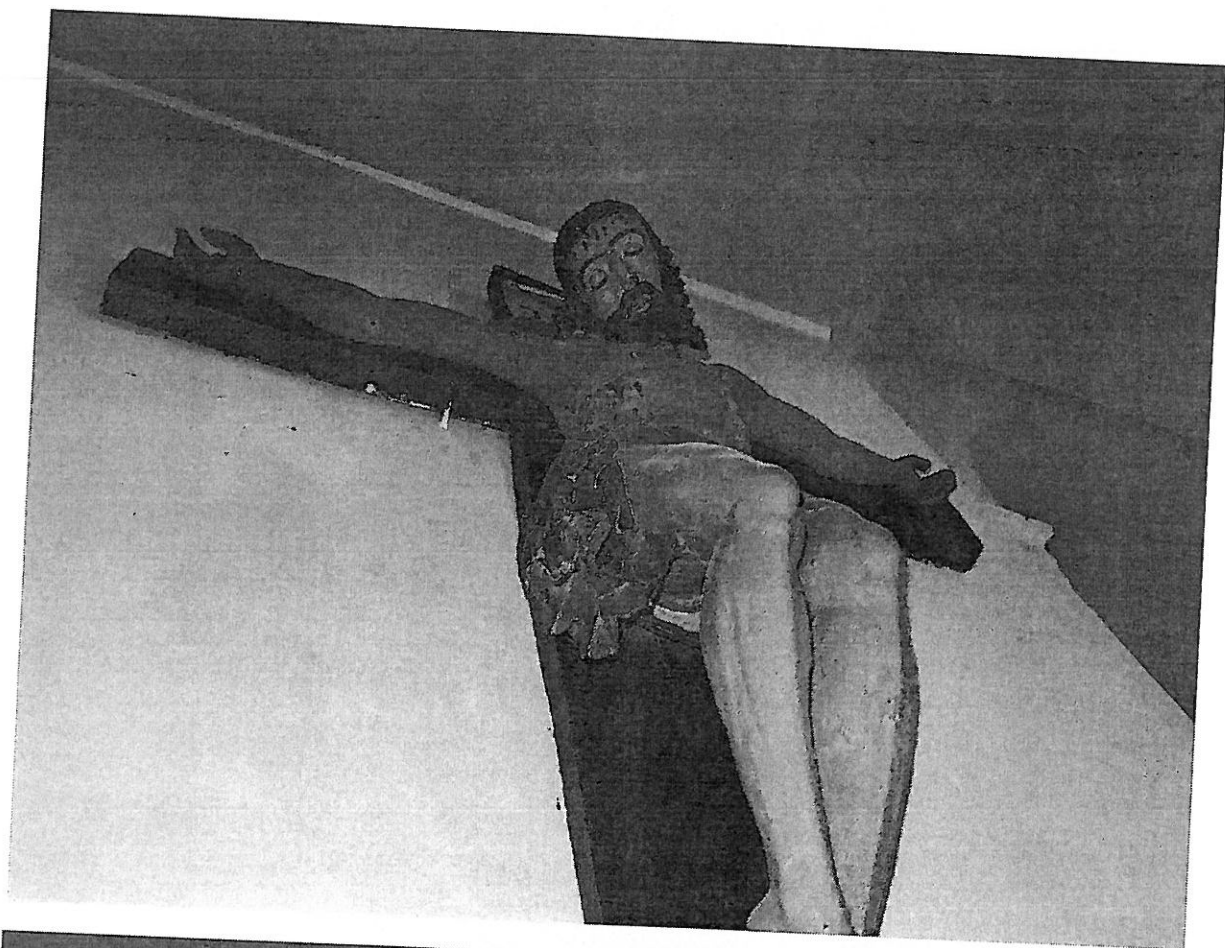
Kimpa Lubalce
Wrocław 17.01.2023r.

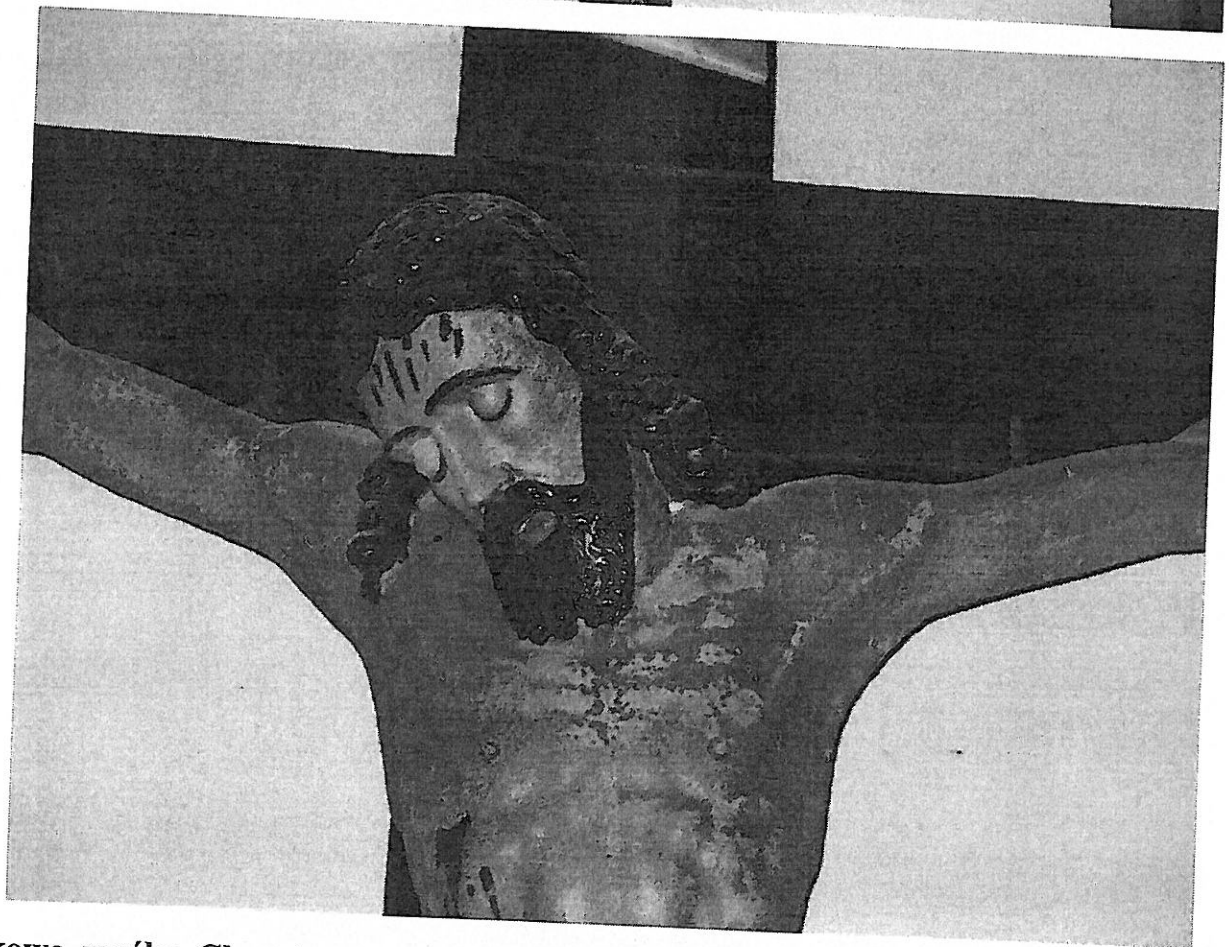
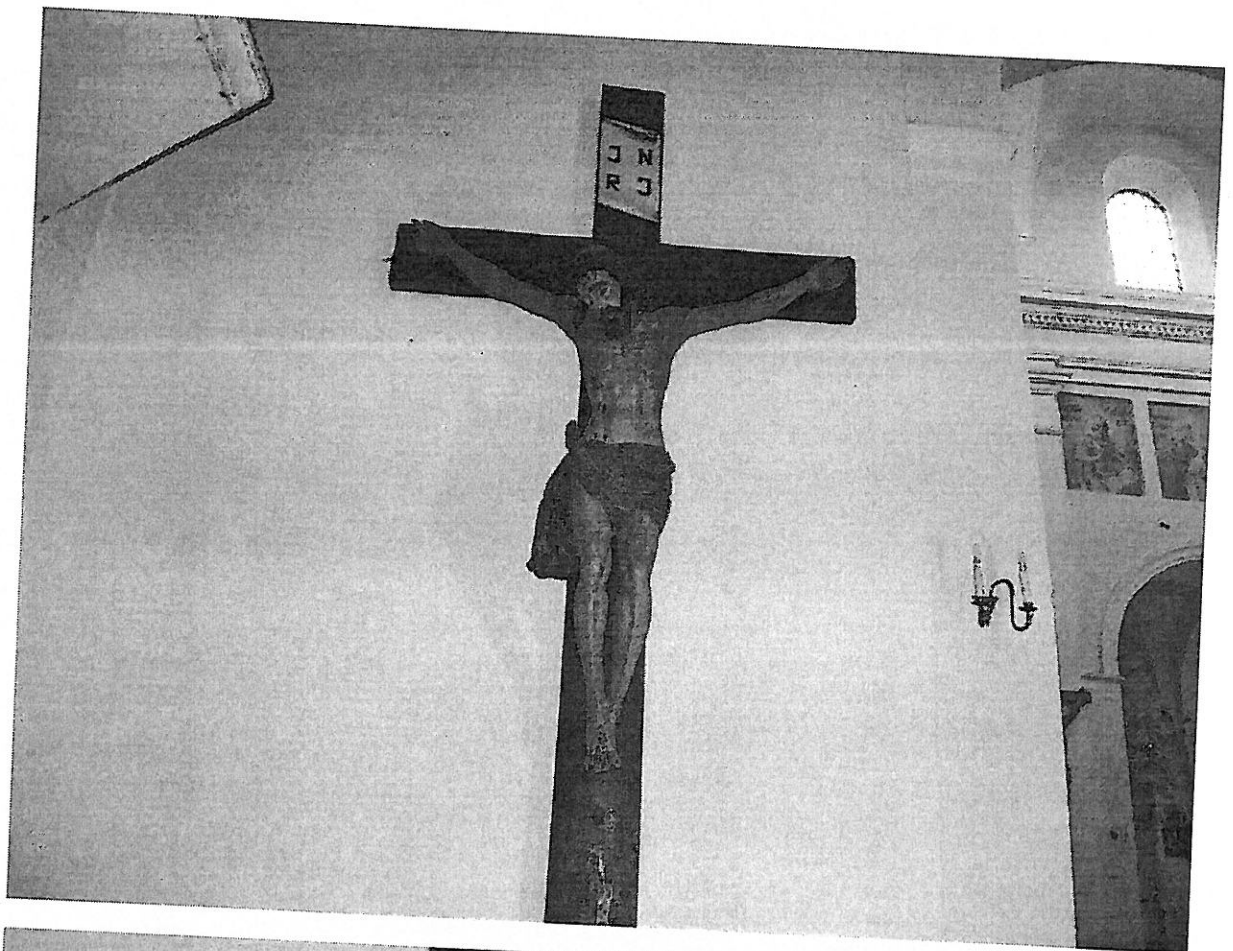
Krucyfiks z barokową rzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego (z końca XVII lub XVII/XVIIIw.) z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach. Widok ogólny.

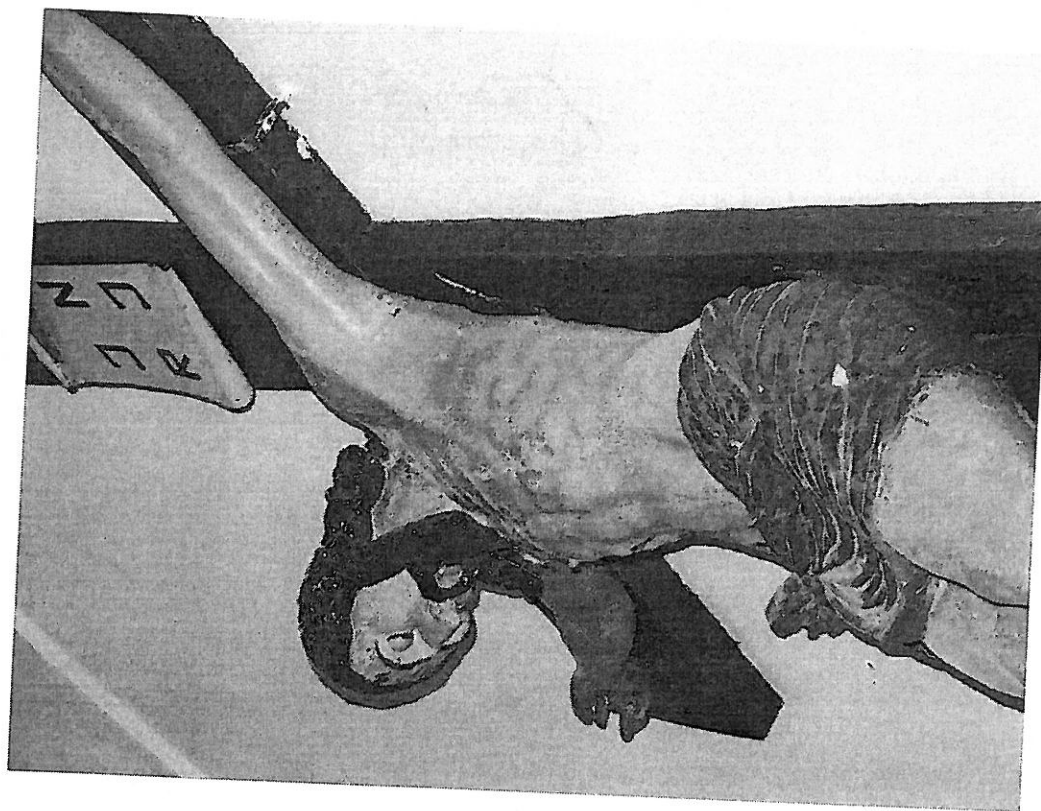
Krucyfiks z barokową rzeźbą Chrystusa Ukrzyżowanego (z końca XVII lub XVII/XVIIIw.) z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach. Widok ogólny.

Barokowa rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego z kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP w Siemiatyczach. Widoczna kolorystyka i stan wtórnej polichromii, zakrywającej i zniekształcającej kolorystykę oryginalną i piękną rzeźbiarską formę figury Jezusa. Kolor obecnej karnacji jest ciemniejszy od pierwotnego; a czerwono- pomarańczowe dziś perizonium, oryginalnie zapewne było złoczone.

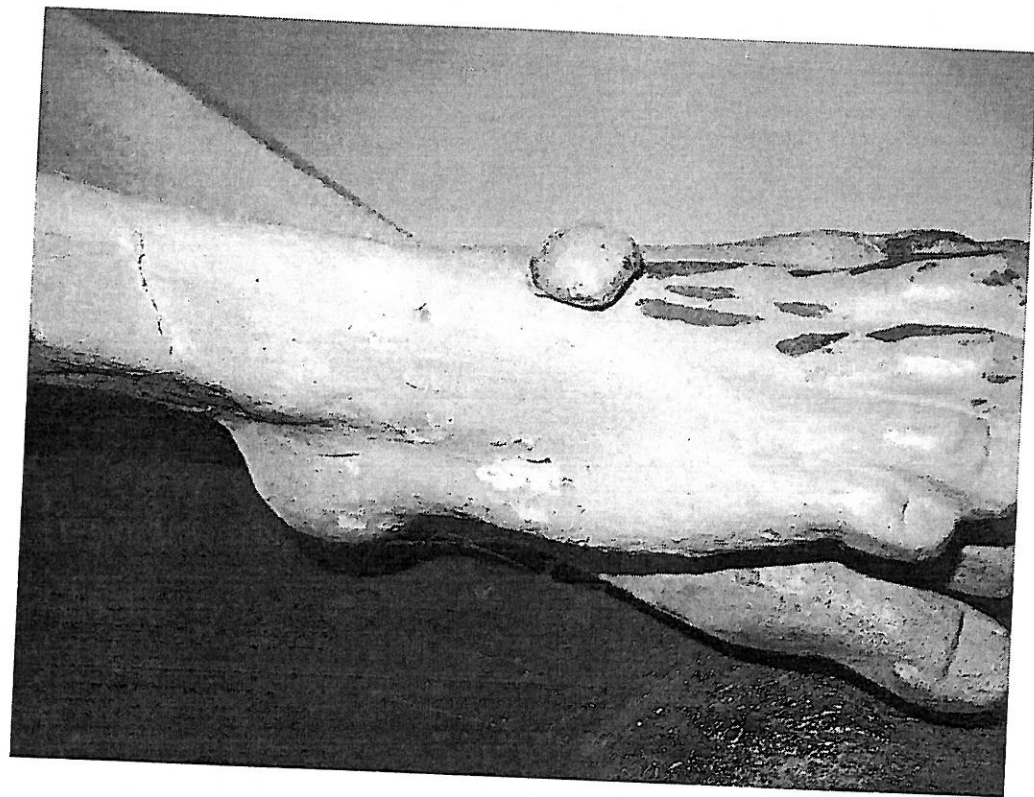
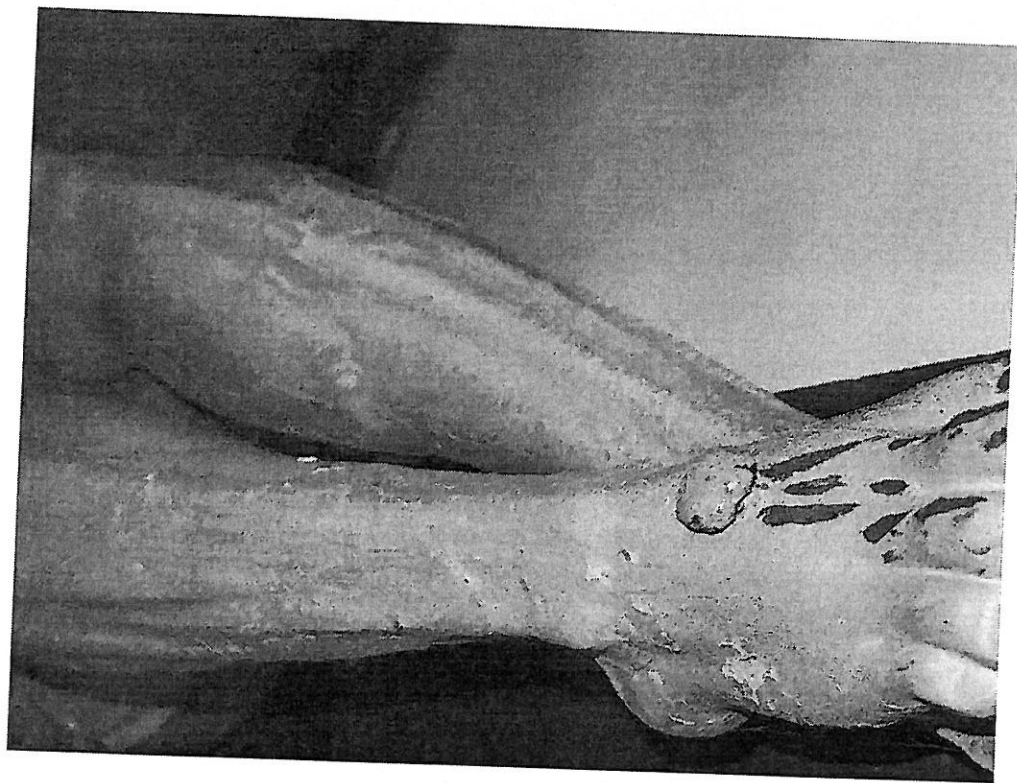
Barokowa rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego z kościoła par. p.w. Wniebowzięcia NMP w Siemiatyczach. Widoczna kolorystyka i stan wtórnej polichromii, zakrywającej kolorystykę oryginalną. Ta przeolejona i twarda warstwa ma nierówną fakturę uwidaczniającą dukt pędzla, jest popękana, z liczny przetarciami oraz nielicznymi wykruszeniami.

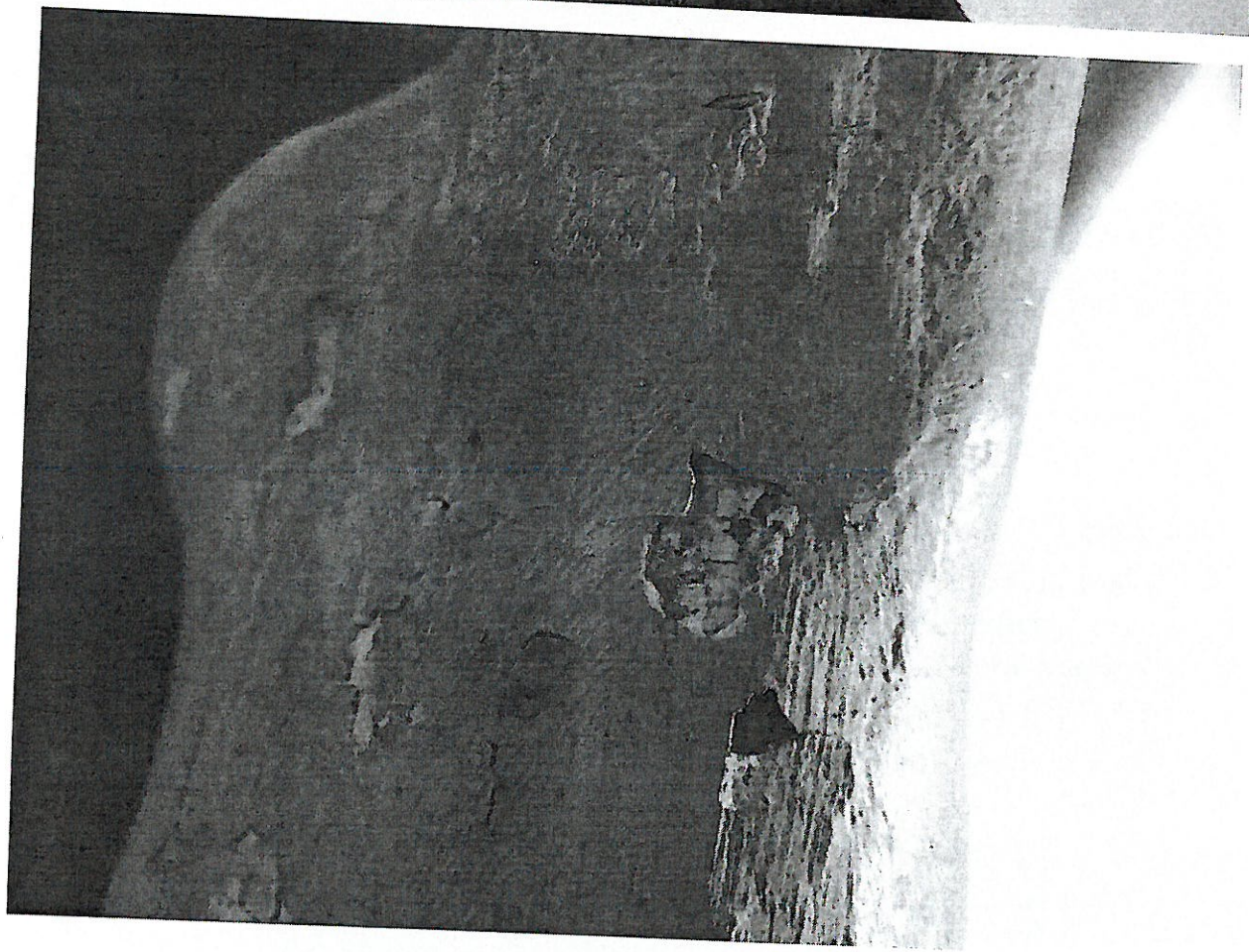
Barokowa rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego (z końca XVII lub XVII/XVIIIw.) z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach. Na zbliżeniu Postaci Chrystusa widoczny jest piękny rysunek rzeźbiarski ciała i perizonium. Obecnie widoczna polichromia nie jest oryginalną.

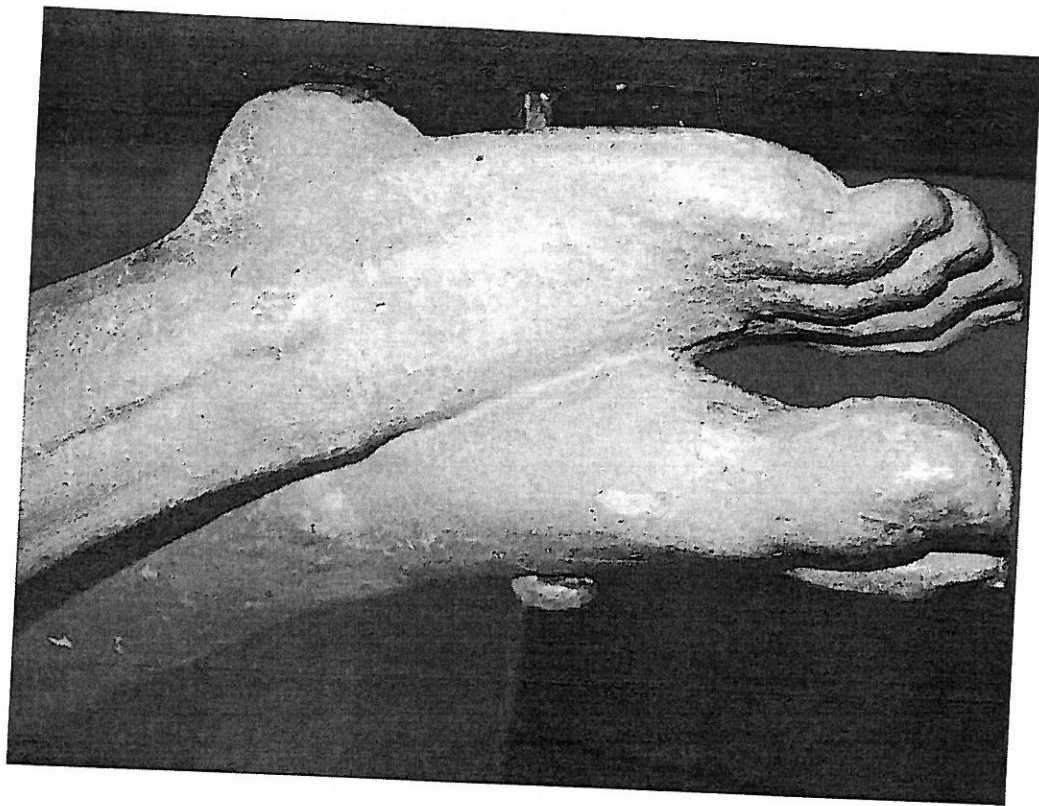
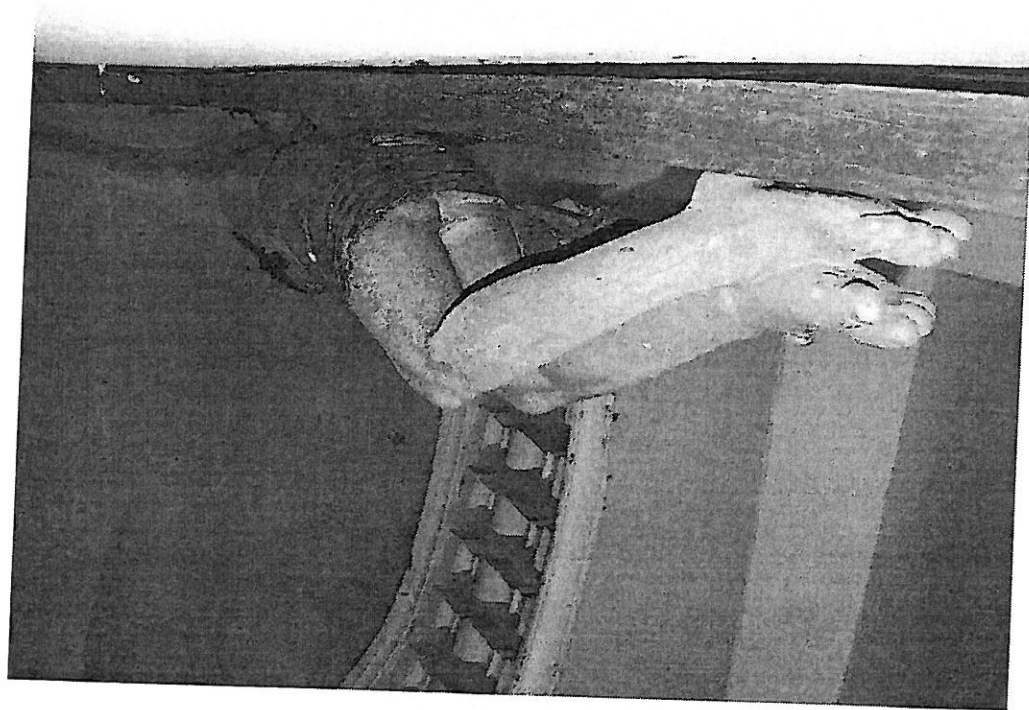
Barokowa rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego. Widoczna kolorystyka i stan wtórnej polichromii, zakrywającej i zniekształcającej kolorystykę oryginalną i piękną rzeźbiarską formę Postaci Jezusa. Kolor obecnej karnacji jest ciemniejszy od oryginalnego. Ciemno-brązową w.olejnej farby przemalowano włosy, zarost oraz podkreślono linię brwi i rzęs. Grube warstwy wtórne zniekształciły zapewne precyzyjny rysunek detalu rzeźbiarskiego

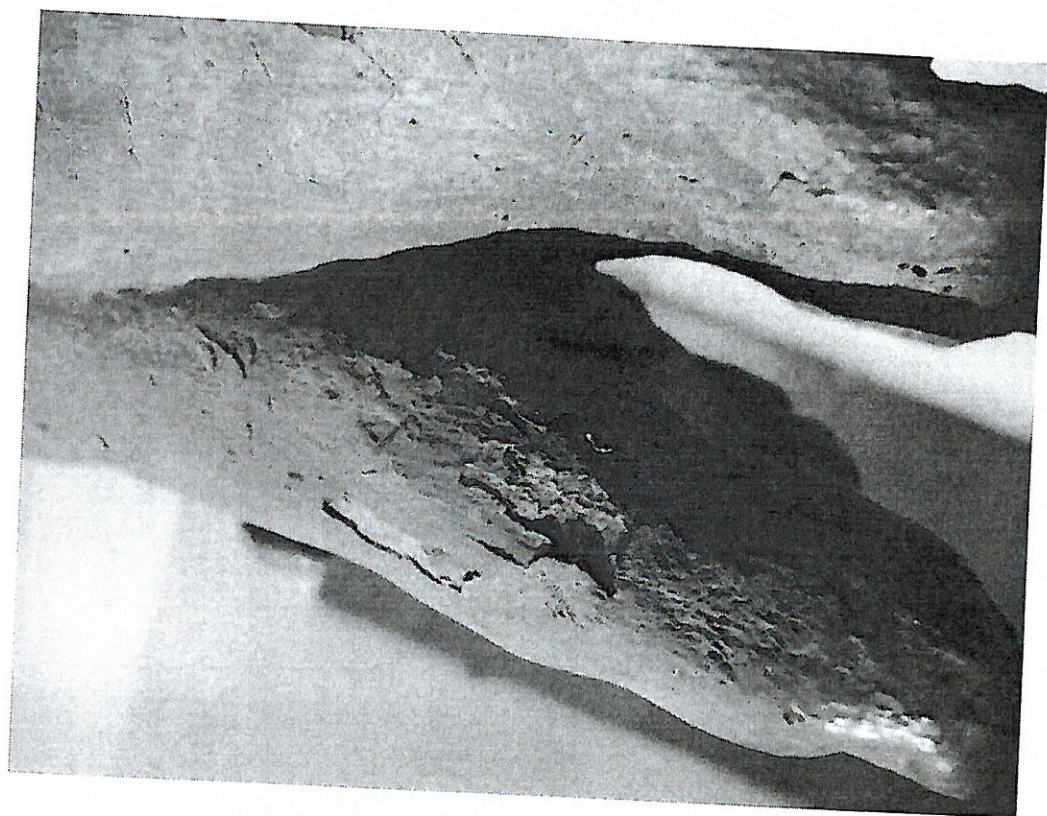
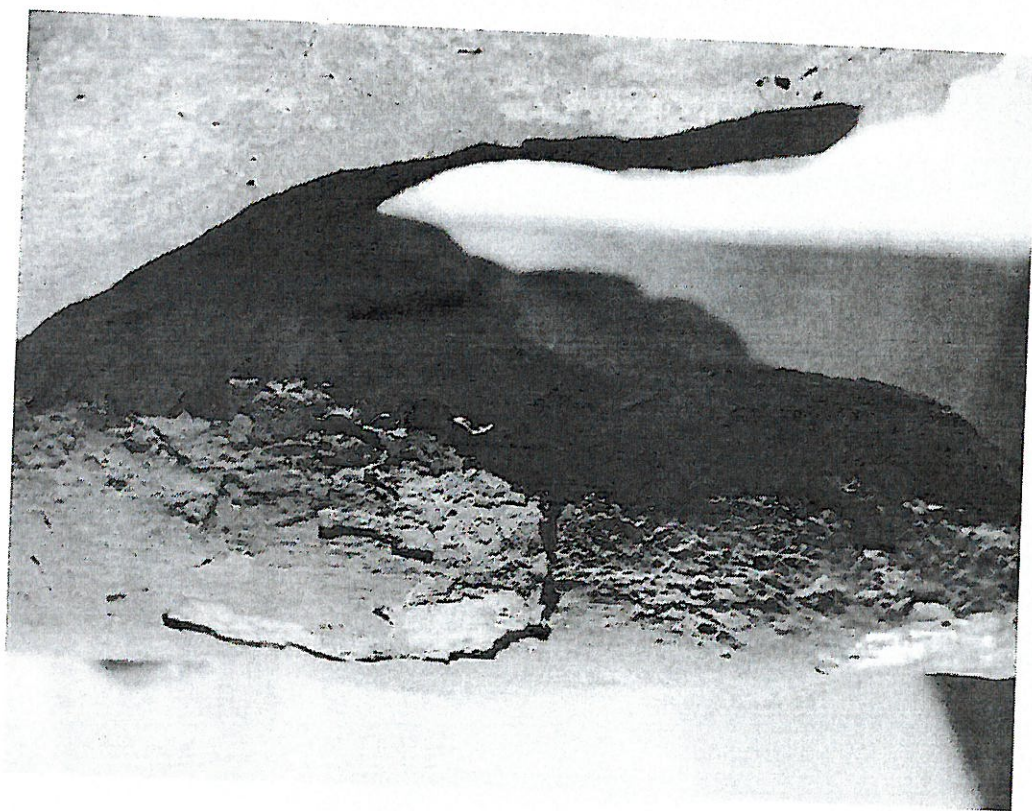
Barokowa rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego (z końca XVII lub XVII/XVIIIw.) z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach. Na zbliżeniu nóg Ukrzyżowanego, widoczny jest stan obecnej, a późniejszej polichromii. Ta mocno przeolejona i twarda warstwa ma nierówną fakturę uwidaczniającą dukt pędzla, jest popękana, z licznymi przetarciami oraz nielicznymi ubytkami odsłaniającymi stan polichromii oryginalnej.

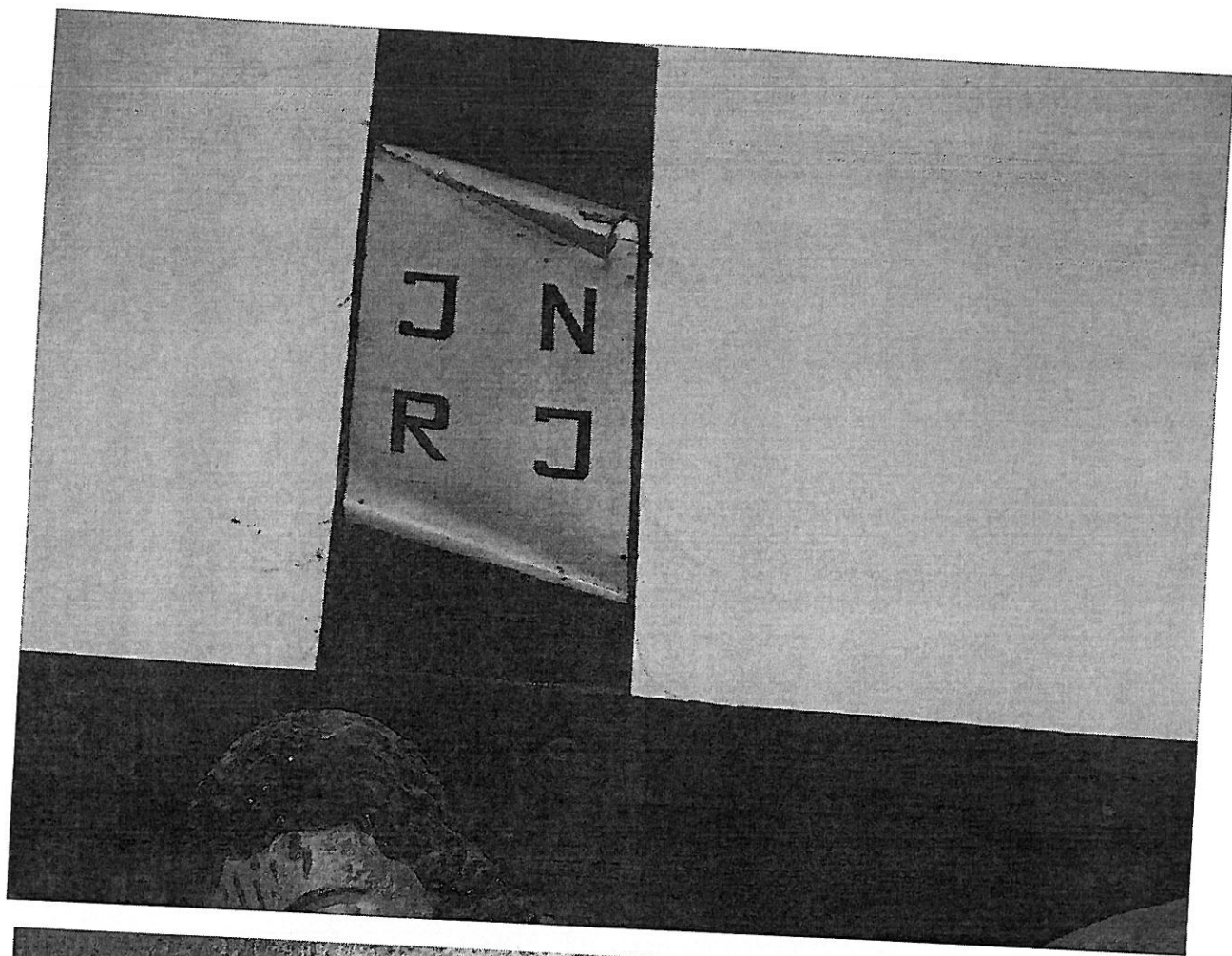
Fr. nóg Jezusa. Wtórna polichromia-spękana, nierówna, z wyraźnym duktem pędzla. W ubytkach widoczne fr. polichromii oryginalnej. Na kremowym gruncie, leży znacznie jaśniejsza i chłodniejsza, niemal biała warstwa karnacji. Tak zaprawa jak i pierwotna polichromia pokryte są licznymi ubytkami i wykazują niewielką adhezję i kohezję.

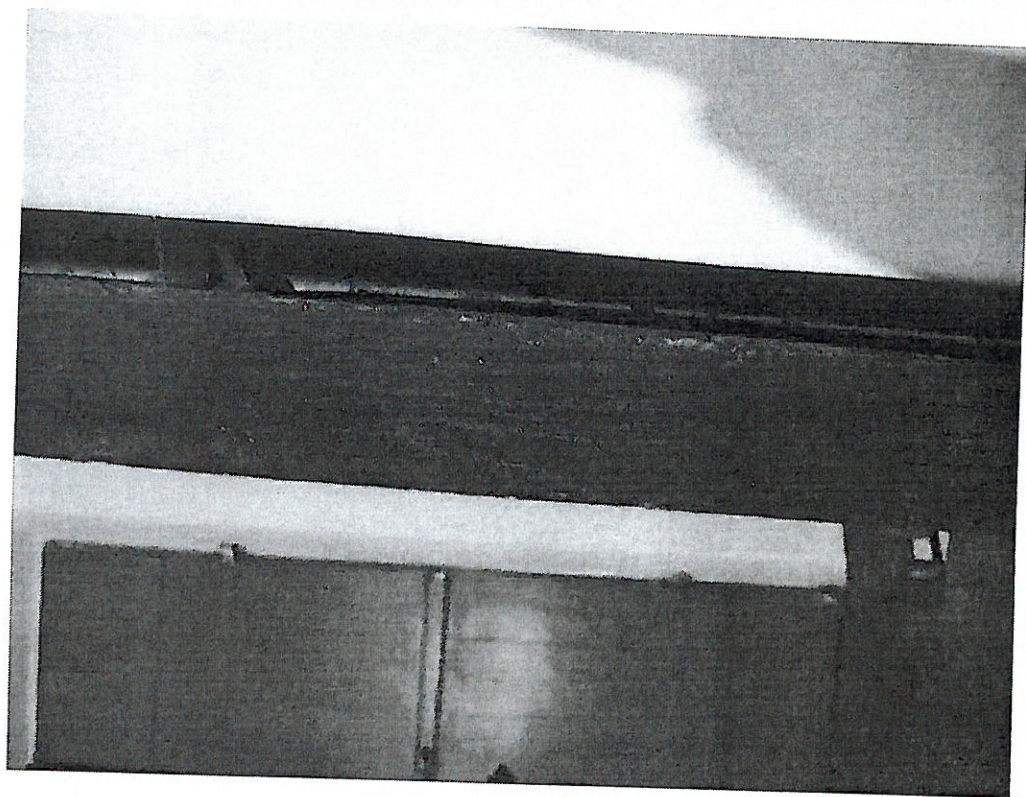
Barokowa rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego (z końca XVII lub XVII/XVIIIw.) z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach. Na zbliżeniu nóg Ukrzyżowanego, widoczny jest stan obecnej, a późniejszej polichromii. Ta mocno przeolejona i twarda warstwa ma nierówną fakturę uwidaczniającą dukt pędzla, jest popękana, z liczny przetarciami oraz nielicznymi ubytkami odsłaniającymi stan polichromii oryginalnej.

Barokowa rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego (z końca XVII lub XVII/XVIIIw.) z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach. Na zbliżeniu nóg Ukrzyżowanego, widoczny jest stan obecnej, a późniejszej polichromii. Ta mocno przeolejona i twarda warstwa ma nierówną fakturę uwidaczniającą dukt pędzla, jest popękana, z licznymi przetarciami oraz nielicznymi wykruszeniami. W ubytkach widoczna jest kolorystyka i stan polichromii oryginalnej. Na kremowym gruncie leży znacznie jaśniejsza i chłodniejsza, niemal biała pierwotna warstwa karnacji. Zarówno oryginalna zaprawa jak i warstwa malarska, pokryte są licznymi ubytkami i wykazują niewielką adhezję i kohezję.

Fr. krzyża pod barokową rzeźbę Chrystusa Ukrzyżowanego. Na malowanej na białło wygiętej blasze (najprawdopodobniej), imitującej zwój pergaminu, wypisano czarne litery INRI. Na dolnej fotografii widoczny fr. belki krzyża, którego drewno bezpośrednio (bez gruntu) pokryto brązową farbą. Widoczny rysunek drewna.

Krzyż do barokowej rzeźby Chrystusa Ukrzyżowanego (z końca XVII lub XVII/XVIIIw.) z kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Siemiatyczach. Zbliżenie boku dolnej partii krzyża. Drewno krzyża jest bezpośrednio, bez gruntu, pokryte warstwą brązowej, najprawdopodobnie olejnej farby. Widoczne otwory wylotowe po żerowaniu larw owadów (kołatek). W miejscu ubytku widoczna osypująca się ze środka mączka drzewna.